

POSTANOWIENIE

Dnia 11 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania S. z siedzibą w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddziałowi w Warszawie
z udziałem A.D., I.D. i S1. w W.,
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 czerwca 2025 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 16 kwietnia 2024 r., sygn. akt III AUa 1828/22,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddziału
w Warszawie na rzecz S. w W. oraz na rzecz S1. w W. kwotę po
240,00 (dwieście czterdzieści) złotych, wraz z odsetkami, o
których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c. - tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 15 września 2020 r. (nr [...]), Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w Warszawie, na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 2a, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 66 ust. 1 pkt 1

ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, w zw. z art. 58 § 1 i 2 k.c., stwierdził, że A.D. podlega, jako pracownik obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu, u płatnika składek S., z tytułu wykonywania zawartej umowy o pracę z S1., w okresie 1 czerwca 2015 r. do 31 grudnia 2015 r.

Decyzją z 15 września 2020 r. (nr [...]), Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w Warszawie, na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 2a, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 66 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, w zw. z art. 58 § 1 i 2 k.c., stwierdził, że I.D. podlega, jako pracownik obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu, u płatnika składek S., z tytułu wykonywania zawartej umowy o pracę z S1. w okresie od 1 maja 2013 r. do 28 maja 2014 r. oraz od 1 czerwca 2014 r. do 21 grudnia 2018 r.

W uzasadnieniach decyzji organ rentowy wskazał, że ubezpieczeni, pomimo że formalnie zawierali umowy o pracę i umowy cywilnoprawne z dwiema spółkami (S. i S1.), to faktycznie świadczyli pracę na rzecz S., która jest właścicielem S1.

Sąd Okręgowy w Warszawie XIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 21 kwietnia 2022 r. (sygn. akt XIII U 1908/20), wydanym w sprawie S. z siedzibą w W., z udziałem A.D., I.D. i S1. z siedzibą w W., przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddziałowi w Warszawie, o niepodleganie ubezpieczeniom społecznym:

1. zmienił zaskarżoną decyzję z 15 września 2020 r. (nr [...]) w ten sposób, że stwierdził, iż A.D. nie podlega jako pracownik obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu, u płatnika składek S. z siedzibą w W., z tytułu umowy o pracę zawartej z S1. z siedzibą w W., w okresie od 1 czerwca 2015 r. do 31 grudnia 2015 r.;

2. zmienił zaskarżoną decyzję z 15 września 2020 r. (nr [...]) w ten sposób, że stwierdza, iż I.D. nie podlega jako pracownik obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu, u płatnika składek S. z

siedzibą w W., z tytułu umowy o pracę zawartej z S1. z siedzibą w W., w okresie od 1 maja 2013 r. do 28 maja 2014 r. oraz od 1 czerwca 2014 r. do 31 grudnia 2018 r.;

3. zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddziału w Warszawie, na rzecz S. z siedzibą w W., kwotę 360 zł, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Na skutek apelacji organu rentowego, Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 16 kwietnia 2024 r. (sygn. akt III AUa 1828/22), oddalił apelację (pkt I) i zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddziału w Warszawie, na rzecz S. z siedzibą w W., kwotę 240 zł, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej, z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia, za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o kosztach do dnia zapłaty.

Skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego wywiódł organ rentowy, zaskarżając judykat Sądu Apelacyjnego w Warszawie w całości, zarzucając:

I. naruszenia prawa procesowego, tj.:

1. art. 327¹ § 1 k.p.c., poprzez brak wskazania w uzasadnieniu przyczyn nieuwzględnienia argumentacji/dowodów wskazanych przez organ rentowy;

2. art. 232 k.p.c. w zw. z art. 477 k.p.c., poprzez wydanie orzeczenia bez przeprowadzenia merytorycznej kontroli decyzji wydanych przez organ rentowy;

II. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 22 § 1 k.p., poprzez uznanie, że pracodawcą dla ubezpieczonych jest spółka S1., pomimo że właścicielem S1. jest odwołująca spółka;

2. art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c., poprzez przyjęcie, że organ rentowy nie udowodnił, iż rzeczywistym pracodawcą dla ubezpieczonych była odwołująca spółka, pomimo że Sąd pominął materiał zgromadzony w aktach rentowych/składkowych oraz nie dokonał wykładni art. 3 k.p. w zw. z art. 22 § 1 k.p. z uwzględnieniem koncepcji przebicia zasłony korporacyjnej;

3. art. 8 ust. 1 u.s.u.s. w zw. z art. 3 k.p., w zw. z art. 22 § 1 k.p. poprzez uznanie, że pracodawcą dla ubezpieczonych jest spółka S1., pomimo że z dokumentacji załączonej do akt sprawy wynika, iż rzeczywistym pracodawcą dla ubezpieczonych pozostawała odwołująca spółka (przebicie zasłony korporacyjnej);

4. art. 3 k.p., w zw. z art. 22 § 1 k.p., poprzez niedokonanie ich wykładni z uwzględnieniem koncepcji przebicia zasłony korporacyjnej;

5. art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 4 pkt 2 ppkt a, w zw. z art. 8 ust. 2a oraz art. 17 ust. 1 u.s.u.s., poprzez jego niezastosowanie, pomimo że z załączonych do sprawy akt rentowych/składkowych wynika, iż w przedmiotowej sprawie doszło do tzw. przebicia zasłony korporacyjnej, a tym samym umowy o pracę zawarte z S1. na gruncie przepisów prawa ubezpieczeń społecznych należy traktować jako nieważne.

W związku ze stawianymi zarzutami, skarżący organ rentowy wniósł o:

1. uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a w sytuacji uznania przez Sąd Najwyższy, że podstawa naruszenia prawa materialnego jest oczywiście uzasadniona, uchylenie wyroku i orzeczenie, co do istoty sprawy, poprzez oddalenie odwołania odwołującej spółki;

2. zasądzenie od odwołującej spółki na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wskazując na powyższe podstawy skarżący organ rentowy wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. z uwagi na fakt, iż skarga jest oczywiście uzasadniona z następujących przyczyn:

- Sąd powinien poddać decyzje organu kontroli merytorycznej, a zatem zbadać, czy organ rentowy prawidłowo zastosował przepisy prawa, przy ustalonym stanie faktycznym, co w przedmiotowej sprawie sprowadzało się do ustalenia, czy faktycznie nastąpiło tzw. przebicie zasłony korporacyjnej, prowadzące do obejścia przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, tj. art. 8 ust. 2a u.s.u.s.;

- Sąd ograniczając się do badania powiązań osobowo-kapitałowych pomiędzy ww. podmiotami, wyłącznie z perspektywy art. 22 § 1 k.p. nie był w stanie poddać decyzji organu rentowego merytorycznej kontroli, wskazującej na tzw. „uniesienie zasłony korporacyjnej”, bez wykładni art. 3 k.p. i art. 22 § 1 k.p., z uwzględnieniem koncepcji przebicia zasłony korporacyjnej, ponieważ w świetle art. 22 § 1 k.p. spółka zależna, jako odrębny podmiot istniejący w obrocie gospodarczym, będzie w sposób oczywisty traktowana jako pracodawca dla ubezpieczonych, z uwagi na konieczność wykonania szeregu formalnych czynności,

mających na celu urealnienie „nieważnego” (na gruncie przepisów prawa ubezpieczeń społecznych) w swej istocie stosunku pracy (takich jak zawarcie umowy o pracę, obsługa kadrowo-płacowa itp.).

W odpowiedzi na wywiedzioną skargę kasacyjną w imieniu odwołującej i zainteresowanej, pełnomocnik obydwu spółek wniósł o:

1. wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, z uwagi na brak spełnienia ustawowych przesłanek określonych przepisem art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.;

2. zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej i zainteresowanej spółki zwrotu kosztów postępowania, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;

W przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej pełnomocnik spółek wniósł o:

1. oddalenie wniesionej skargi kasacyjnej w całości;
2. zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej i zainteresowanej spółki zwrotu kosztów postępowania, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego nie kwalifikuje się do przyjęcia i merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w

konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Podkreślenia wymaga także, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2022 r., I USK 434/21, Legalis nr 2740849).

Zwrócić także należy uwagę, że rozpoznawana sprawa jest jedną z wielu wniesionych do Sądu Najwyższego przez organ rentowy, w stosunku do tego samego podmiotu i znalazła już tożsame rozstrzygnięcia – m. in. w sprawach o sygn.: II USK 68/23, II USK 154/23, II USK 179/23, II USK 189/23, II USK 192/23, II USK 194/23, II USK 200/23, II USK 219/23, II USK 223/23, II USK 225/23, II USK 226/23, II USK 336/23, II USK 244/23, II USK 270/23, II USK 299/23, II USK 292/23, II USK 261/24, II USK 276/24, II USK 286/24, II USK 297/24, II USK 309/24.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania także w niniejszej sprawie oparty został na przesłance jej oczywistej zasadności (strona skarżąca błędnie wskazała jako podstawę prawną wniosku art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., a powinno być art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Należy więc ponownie przypomnieć, że w motywach wniosku opartego na tej przesłance przedsądu powinien być zawarty

wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie swych twierdzeń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy przepisów prawa i doszukiwania się ich znaczenia (tak m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Strona skarżąca także w tej sprawie nie uzasadniła w sposób prawidłowy istnienia tej właśnie przesłanki przedsądu.

Podkreślić należy, że uzasadnienia sądów odwoławczych nie muszą, a zwykle wręcz nie powinny zawierać wszystkich elementów typowych dla uzasadnienia judykatu pierwszoinstancyjnego, lecz jedynie te z elementów, które ze względu na treść apelacji i zakres rozpoznania sprawy są niezbędne do przedstawienia motywów wydanego przez ten sąd rozstrzygnięcia, a naruszenie przez sąd drugiej instancji zasad sporządzania uzasadnienia orzeczenia jedynie

wyjątkowo może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną, co ma miejsce, gdy skutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu, zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Zasady te aktualnie uregulowane są w art. 387 § 2¹ k.p.c. Sąd Apelacyjny rozpoznając sprawę i apelację doszedł do przekonania, że Sąd Okręgowy prawidłowo przeprowadził postępowanie dowodowe, zgromadził niezbędny materiał dowodowy i dokonał jego trafnej oceny, nie naruszając przy tym zasady swobodnej oceny dowodów. Zdaniem Sądu odwoławczego, Sąd Okręgowy poczynił również trafne rozważania prawne, zawierające wskazanie podstawy prawnej rozstrzygnięcia, stosując przy tym zasady logiki prawniczej i opierając swoje orzeczenie na klarownym wywodzie prawnym. Sąd Apelacyjny w pełni zaaprobował ustalenia faktyczne i oceny prawne dokonane przez Sąd I instancji i przyjął je za własne, bez potrzeby ich szczegółowego powtarzania (art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c.).

Zwrócić także należy jeszcze raz uwagę, że wbrew stanowisku strony skarżącej, ciężar udowodnienia (*onus probandi*) wchodzi w rachubę dopiero wówczas, gdy pewne twierdzenia okażą się nieudowodnione, a nie już wtedy, gdy strona nie przedstawiła środków dowodowych na potwierdzenie lub zaprzeczenie danej okoliczności. Oznacza to, że rozkład ciężaru dowodu stanowi regułę wskazującą stronę, która ma ponieść negatywne skutki nieudowodnienia określonych twierdzeń. Na tym polega funkcja ciężaru dowodowego. Pozwala rozstrzygnąć sprawę merytorycznie, także wówczas, gdy sąd nie zdołał w ogóle albo w pewnej części wyjaśnić stanu faktycznego sprawy. Czym innym jest natomiast sytuacja, w której sąd oceniał materiał dowodowy, kierując się metodą kognitywną z art. 233 § 1 k.p.c. i na tej podstawie dokonał wiążących ustaleń stanu faktycznego. W tym wypadku nie dochodzi do właściwego lub niewłaściwego rozłożenia ciężaru dowodowego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 10 maja 2017 r., I UK 184/16, Legalis nr 1611979 i postanowienie Sądu Najwyższego z 20 lutego 2024 r., II USK 336/23, Legalis nr 3051595). Przedmiotem zaskarżonych decyzji było stwierdzenie, że A.D. i I.D. podlegają ubezpieczeniom społecznym jako pracownicy S. Z ustalonego stanu faktycznego nie wynika, by S. łączył z ubezpieczonymi stosunek pracy, a co za tym idzie, że podlegali oni ubezpieczeniom społecznym jako pracownicy odwołującej się spółki. Organ

rentowy nie zakwestionował tak sformalizowanych stosunków prawnych między stronami - nie przedstawił okoliczności, z których wynikałoby, że A.D. i I.D. w rzeczywistości świadczyli pracę w ramach stosunku pracy na rzecz S. Tymczasem podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest bowiem związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Związanie to wyklucza nie tylko przeprowadzenie w jakimkolwiek zakresie dowodów, lecz także badanie czy sąd drugiej instancji nie przekroczył granic swobodnej ich oceny. Z tego punktu widzenia każdy zarzut skargi kasacyjnej, który ma na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem kwestionowania wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest a *limine* niedopuszczalny (por. wyrok Sądu najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., II CSK 95/18, LEX nr 2645127).

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935 ze zm.).

[SOP]

DS